

ВТОР МАКЕДОНСКИ КОНГРЕС ЗА ИСТОРИЈА НА МЕДИЦИНАТА

ПРОГРАМА

3-5 НОЕМВРИ 2005
СТРУМИЦА

STRUMICA
3-5 NOVEMBER 2005

PROGRAM

SECOND MACEDONIAN CONGRESS FOR HISTORY OF MEDICINE

23. Виденова Вилма, Мирчевска Деспина,
Зафировска Елизабета, (Скопје, РМ)
РАЗВИТОКОТ НА СЛУЖБИТЕ ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЈЕ
ВО МАКЕДОНИЈА
Videnova Vilma, Mircevska Despina,
Zafirovska Elizabeta (Skopje, RM)
DEVELOPMENT OF MENTAL HEALTH SERVICES IN
MACEDONIA

24. ~~Изабела Филов, Оливера Макриејска,
Маре Никушева-Тумбевска, Живко Тумбевски (Скопје, РМ)~~
~~ПСИХИЈАТРИЈА И УМЕТНОСТ~~
~~Izabela Filov, Olivera Makrievska, Mare Nikuseva-Tumbevska,
Zivko Tumbevski (Skopje, RM)~~
PSYCHIATRY AND ART

25. ~~Изабела Филов, Маре Никушева-Тумбевска,
Живко Тумбевски (Скопје, РМ)~~
~~ИСТОРИЈА НА ПСИХИЈАТРИСКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА ВО
МАКЕДОНИЈА И СОВРЕМЕНИ ПРИНЦИПИ НА ТРЕТМАН~~
~~Izabela Filov, Mare Nikuseva-Tumbevska,
Zivko Tumbevski (Skopje, RM)~~
HISTORY OF REHABILITATION IN PSYCHIATRY IN
MACEDONIA-THE MODERN APPROACHES OF TREATMENT

26. Маре Никушева-Тумбевска, Изабела Филов,
Живко Тумбевски (Скопје, РМ)
ПСИХИЈАТРИЈА НИЗ ВЕКОВИ
Mare Nikuseva-Tumbevska, Izabela Filov,
Zivko Tumbevski (Skopje, RM)
PSYCHIATRY THROUGHOUT HISTORY

27. Живко Тумбевски, Маре Никушева-Тумбевска,
Изабела Филов, (Скопје, РМ)
~~ИСТОРИЈАТ НА ПСИХИЈАТРИСКА БОЛНИЦА
ДЕМИР ХИСАР-50 ГОДИНИ ПОСТОЕЊЕ~~
Zivko Tumbevski, Mare Nikuseva-Tumbevska,
Izabela Filov, (Skopje, RM)
HISTORY OF PSYCHIATRIC HOSPITAL
DEMIR HISAR-50 YEARS OF EXISTING

28. Д. Петровски, К.Пили Кузева (Битола РМ)
ПАТ НА ДРОГАТА
D. Petrovski, K.Pili Kuzeva (Bitola, RM)
DRUGS ROAD

ПСИХИЈАТРИЈАТА НИЗ ВЕКОВИ

ПСИХИЈАТРИСКА БОЛНИЦА ДЕМИР ХИСАР

Др.Маре Никушева-Тумбевска, Др.Изабела Филов, Др.Живко Тумбевски

Психијатријата е медицинска гранка, која се занимава со настанувањето, развојот, манифестациите и лекувањето на болеста на човечката личност кои произлегуваат од субјективниот индивидуален живот или од неговиот однос према другите личности или од неговиот однос со средината.

Психијатријата се занимава воглавно со три вида на болести: болести кои се условени со дефектен психички развој, болни процеси и болни реакции. Поврзаноста на психијатријата со другите науки и дисциплини произлегува од самата суштина на психијатријата како и од нејзината примена. Така на пр. психијатриските проблеми се преплетуваат со проблемите на психологијата, педагогијата, со правните, економски и друштвени науки, филозофија и др.

Психијатријата како медицинска гранка зазема во социјалниот живот на една држава специјална положба. Тоа доаѓа до израз во државните закони посебно во кривичниот и граѓанскиот закон, законот за социјално осигурување, во законските одредби кај инвалидите итн.

Историјата на психијатријата можеме да ја поделиме воглавно на две големи епохи:

1.Преднаучна епоха-од праисторијата до половина на 19 век и може да се нарече мистично спекулативна.

2. Научна епоха- почнува со жестокиот напредок на природните науки и напредокот во политичко-социјалното гледање на светот за да на крајот на на 19 и почеток на 20 век го достигне степенот на другите медицински гранки постигнувајќи голем напредок во патолошкоанатомски, патолошкофизиолошки и психопатолошки смер.

1. ПРЕДНАУЧНА ЕПОХА

Во предисторискиот период сите необјасливи работи како громовите, ветрот, снегот, поплавите, земјотресите и друго кај луѓето побудувале страв и мистицизам. Во тие мистерии спаѓале и душевните болести. Во тумачењето на тие појави се користела религијата со боговите, добрите и лошите души, ангели и ѓаволи. Во животот на разни архаични и најстари историски народи како што биле Асирците, Бабилонците, Израелците, Египќаните, Феничаните се забележани податоци за тогашното сваќање за душевните болести, исполнети со повеќе религиозни сваќања и празноверие. Сепак ја препознавале душевната болест и сметале дека доаѓа од разни демони и богови. Познат е еден египетски запис од 1300 год. пред наша ера кој зборува за старечка душевна болест. Медицината била во рацете на свештениците а лекувањето се вршело во храмови.

Во античкиот период високото ниво на културен живот кај Грците а после и кај Римјаните внесува нешто повеќе светло во сваќање на болеста воопшто, па и познавање на психичките болни иако сепак се интересни само за филозофите и

Средниот век и најголем дел од новиот век е за медицината посебно за психијатријата време на тешка декаденција. Сите научноемпириски теории и практични сознанија паѓаат во заборав. Постои демонистичко мислење. Сите психопатолошки појави стануваат повторно мистерија, надприродна појава која може да се тумачи само со религија. Душевните болни се опседнати со ѓаволи, демони и лоши духови и затоа умираат на ломачи, бесени, мачени и малтретирани. Доколку не настрадаат биле лекувални во самостани со молитви и други обреди за да се истераат демоните и лошите духови кои биле причина за абнормалната состојба. Тоа е период на назадување и темнина за природните науки, за медицината а посебно психијатријата. Болните ги затворале во подруми на затвори, замоци заедно со криминалци. Ги чувале стражари и добивале повеќе котек од колку нега и лекови. Оваа состојба трае до крајот на 19 век. Некои бизантиски лекари се спротивставуваат на погрешното сваќање и се заложуваат за похумано однесување и потреба од лекување но нивниот глас не се слуша. Таков е и **Paracelsus** (1494-1541) кој се бунува против нехуманиот однос према душевните болни.

Во болницата Ла Салпетриере во Париз 1670 год. се отвора засолниште за умно болни лица. На вознемирените им ставаат синџири на раце и нозе дури и на градниот кош им ставаат обрач а тој со ланец е врзан за ѕид. Помирните лежат на слама. Оваа состојба не се менувала се до француската револуција при крај на 18 век.

Сепак во некои земји имало луѓе кои, било од човечки, било од медицински или други причини настојувале понапредно да мислат за душевните болни. Така англискиот крал **Jakob 1** во 1718 год. издал закон за комисија која ќе ги штити интересите на душевните болни. Во Гхее, мало фламанско место се носеле душевните болни за исцелување пред споменикот на св. Димфна која постанува заштитничка на психијатриските болни. Во тоа место се створила традиција на примање на ходочасници во куќите на жителите па со време се развила домашна нега за болните. Некои и трајно останувале.

Ново време Во овој период се формира лекарскиот стралез. Конечно душевниот болен се смета за пореметен на кого му е потребно лекување, чување и заштита. **Philippe Pinel** во 1793 год. упатил барање за подобрување на положбата на душевните болни. Неговиот повик за похуман однос е упатен во времето на Француската револуција. Тој се изборил за дозвола од револуционерниот конвент за симнување на синџирите а некои успеал да ги извади од затворите и да ги смести во болницата Бисетре

Wilhelm Griesenger (1817-1868) ги пренесува идеите на учителот Пинел во Германија. Негова теза била дека психичките пореметувања се болести на мозокот. **Esquirol** го продолжува делото на Пинел и со тоа состојбата во психијатриските болници во Франција постепено се подобрува. Во Италија се јавува **Vincenzo Chiarugi** (1759-1840), а во Англија **John Conolly** (1794-1866) кои барале ослободување на болните. **William Tuke** (1732-1822) помага да се поправаат тешките прилики во психијатриските болници. Во САД за реформата на Пинел се бори **Benjamin Rush** (1745-1813).

2. НАУЧНА ЕПОХА

Психијатијата како медицинска дејност се јавила во 19 век. Таа го прочува настанувањето, развојот и одстранувањето на душевните пречки. Почнуваат систематски да се проучуваат психичките симптоми и да се бараат тераписки можности кои ќе го ублажат пореметувањето. Се подобрил начинот на прием на пациентот и неговото сместување во болничка средина но сеуште е период на чуварска психијатрија. Се прави постепено систематски опис и класификација на душевните болести.

Emil Kraepelin (1855-1926) од Германија е водечки клиничар на своето време. Тој го поставил нозолошкиот концепт за психозата, ја опишал психопатската личност, дал класификација за параноидните состојба и ги одвоил од паранојата. Ја опишал манично депресивната психоза и деменција прекокс.

Ludvig Kahlbaum (1828-1899) кататонија ја внесува во психозите.

Eugen Bleuler (1857-1939) ја опишува деменција прекокс и ја нарекува шизофрениа.

Sergej Korsakow го опишува истоимениот синдром кај хроничен алкохолизам.

Herman Simon ја развива работната терапија.

G.M.Beard ја опишува неурастенија.

Paul-Charles Dubois ја воведува методата на персуазија.

Jean-Martin Charcot ја воведува хипнозата и ја обработил клиничката слика на хистерија.

Sigmund Freud е основач на психоанализата и според некои ја означил втората револуција во психијатријата. Тој ги проучува несвесните содржини потиснати во потсвеста.

Alfred Adler оснива свој правец на индивидуална психологија.

Carl Gustav Jung ствара нов правец на аналитичка и комплексна психологија изучувајќи ги колективното несвесно и архетиповите.

Во периодот меѓу двете светски војни почнува да зема замав биолошката психијатрија.

Julius Wagner von Jauregg во 1917 го воведува лечењето на прогресивна парализа со маларија.

Josef Klaesi во 1921 користи кури на Сомнифен за долго спиење на шизофрениите болни.

Manfred Sakel во Беч го воведува инсулинското лечење.

Ladislav von Meduna го отпочнува лечењето со кардијазолски шокови.

Електроконвулзивното лекување на психози го воведува **Ugo Cerletti i Livio Bini**.

Korsakow го опишува амнестичкиот синдром посебно од алкохолна етиологија.

Во овој период америчката јавност се вознемирува од исповеста на **Clifford Beer** кој ги опишува приликите во душевните болници по што се развива социјалната психијатрија.

По втората светска војна психијатријата се диференцира на поедини специјалности: биолошка, социјална психијатрија и психотерапија. Почнува психофармаколошката ера во психијатријата.

Откриен е првиот невротропик-хлорпромазин кој први го користат **Pierre Deniker, Henry Laborit** и **Jean Delay** кој благотворно делува кај вознемирените психотични болни. Потоа се воведуваат трицикличните антидепресиви. Овој период се смета за трета револуција во психијатријата. Следи откривањето на хлордиазепоксид лек од групата на бензодиазепини. Во 60-тите години се воведува Литиум за лекување на манични болни и превенција на афективни психози. Развојот на социјалната психијатрија се смета за 4 психијатриска револуција.

1952 год. **Maxwell Jones** ја објавува книгата "Тераписка заедница".

Во 1946 год. **Joshua Bierer** во Лондон воведува нов начин на институционален третман и згрижување на психијатриските пациенти кој се нарекува дневна болница. Покасно се формираат ноќни и викенд болници.

Се буди интерес за психијатриска дијагностика и класификација на душевните пореметувања. Се создава првата психијатриска нозологија (Дијагностички и статистички прирачник на Американската психијатрикска асоцијација ДСМ која има 4 изданија) и ДСМ која има 10 ревизии.

Се воведуваат и дијагностички смерници (дијагностик љуидлинес) а во последниве децении се користат и дијагностичките постапки како што се: СТ, NMR, мерење на искористување на гликоза во поедини регии на мозокот и др. за подобар увид во структурата и функцијата на патолошките состојби.

Постојаното откривање на нови и посоефицирани лекови во лекувањето на психијатриските пациенти доведува до подобрување на квалитетот на живот на душевните болни, со отворањето на центри за ментално здравје до подобра и побрза ресоцијализација и враќање во нормалниот животен тек и нивна поголема и поефикасна работоспособност. Тие имаат исти права и обврски како и душевно здравите личности.